

study of the game's psychology, on analysis of the game technology possibilities and elucidation of the role of didactic games in scientific and pedagogical literature [1].

The use of game methods in the formation of the pedagogical mastery of future elementary school teachers has been based on the fact that the important feature of games in the learning process is their ability to motivate students to learn, to promote their socialization and professional development, that is accompanied by the process of "knowledge appropriation".

The methods of creation of axio-acmeologic motivational environment, game techniques have been used to motivate the student's interest in the process of pedagogical mastery formation. Each lesson (lecture or practical) has begun with the use of such exercises to create motivational environment and to identify the main motives for learning the basics of pedagogical mastery. It has been taken into account that an important role in motivating certain actions has been played by feelings, interests and inclinations, and, most importantly, - by world outlook, beliefs and convictions, ideals and values that a person submits to his behavior.

References

1. Bazhenova L.V. (2002), Motivacyya professional'nogo samovospitaniya uchitelya. Programma lichnostnogo oriyetirovannogo treninga [Motivation of professional teacher self-education. The program of personal oriented training]. *Praktychna psixologiya ta social`na robota - Practical psychology and social work*, 1, pp. 36-38.
2. Denysenko V. V. (2005), Formuvannya cinnisnyx oriyentacij majbutnix uchyteliv pochatkovyx klasiv [Formation of value orientations of future teachers at elementary school], *Candidate's thesis* : Kherson.
3. Yermakova S. S. (2003), Formuvannya profesijno-pedagogichnyx cinnostej u majbutnix uchyteliv pochatkovyx klasiv [Formation of professional and pedagogical values of future teachers at elementary school], *Candidate's thesis* : O.
4. Telychko N. V. (2014), Teoretychni i metodychni zasady formuvannya osnov pedagogichnoyi majsternosti majbutnix uchyteliv pochatkovyx klasiv [Theoretical and methodical principles of forming the foundations of pedagogical mastery of future teachers of elementary school], *Doctor's thesis*, Vinnycya.
5. Shagro O. F. (2007), Motyvaciya vyboru profesiyi yak neobxidna skladova formuvannya profesijnoyi spryamovanosti majbutnix uchyteliv pochatkovyx klasiv [Motivation of the choice of profession as a necessary component of the formation of the professional orientation of future teachers at elementary school]. *Pedagogichni nauky. Pedagogical sciences*, 47, pp. 38–42.

УДК 378:373.3.011.3-051:373.3.016:81`243

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Теличко Н. В., Качур Ю.

PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF FOREIGN LANGUAGE

Telychko Natalia, Kachur Julia

Для того щоб процес навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах був ефективним і відповідав сучасному етапу навчання, вчитель має оволодіти теоретичними та практичними знаннями методики. Ці знання стануть запорукою професійності вчителя. Сьогодні досить часто якість професійно-педагогічної підготовки майбутнього

вчителя розглядається через поняття “професійна компетентність”. В теорії педагогічної освіти воно використовується паралельно з такими поняттями як-то: “професіоналізм”, “педагогічна майстерність”, “готовність до педагогічної діяльності”. Взагалі, характеризуючи одну й ту ж проблему, означені педагогічні категорії мають особливі змістові відтінки й вживаються в різних контекстах.

Ключові слова: професійна компетенція, педагогічна майстерність, теоретична кваліфікація, практична кваліфікація, комунікативна компетенція, мовленнєва компетенція, мовна компетенція, соціокультурна компетенція, лінгво-методична компетенція.

The urgency of investigation is determined by the fact, that the teachers role in society is increasing in the conditions of Ukrainian statehood, the revival of national spirituality, the formation of citizens' national dignity. In order to make the process of foreign language teaching in educational establishments more effective and corresponding to the contemporary period of teaching, a teacher have to master the theoretical and practical methodological knowledge, which is the guarantee of his professionalism. Consequently, the problem of teacher's professional training is very important and urgent.

Notwithstanding on a variety of components which have been identified by the researchers as part of the professional competence of a teacher of foreign languages, the foreign-language communicative competence remains the leading one, which, in our opinion, is closely linked with all other components of the professional competence of the teacher of foreign languages. The teacher must be prepared to work on the formation of all these types of competences in the students. But in order to accomplish this, a graduate of the pedagogical institution of higher education must form all the components of the professional competence necessary for a modern teacher to perform their professional activities competently.

Therefore, we consider that the professional competence of the teacher is an integral entity formation that includes a set of social, multicultural, autopsychological, cognitive-technological and personal components necessary for the successful implementation of pedagogical activities, taking into account the specifics of the subject being taught.

Keywords: professional competence, pedagogical mastery, qualification characteristic, theoretical qualification, practical qualification, communicative qualification, speech competence, language competence, socio-cultural competence, linguistic-methodical competence.

Від вчителя у суспільстві залежить розв'язання ще одного важливого завдання: забезпечення сприятливих умов для створення найбільшого багатства суспільства – інтелектуальних цінностей кожної людини зокрема і людської спільності взагалі.

Знання, навички, вміння самого вчителя не стануть надбанням учнів, якщо він не володіє теорією навчання іноземної мови, професійною кваліфікацією та компетенцією. Для того щоб процес навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах був ефективним і відповідав сучасному етапу навчання, вчитель має оволодіти теоретичними та практичними знаннями методики. Ці знання стануть запорукою професіональності вчителя. Сьогодні досить часто якість професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя розглядається через поняття “професійна компетентність”. В теорії педагогічної освіти воно використовується паралельно з такими поняттями як-то: “професіоналізм”, “педагогічна майстерність”, “готовність до педагогічної діяльності”. Взагалі, характеризуючи одну й ту ж проблему, означені педагогічні категорії мають особливі змістові відтінки й вживаються в різних контекстах.

Проблема професійної підготовки вчителя дуже важлива і цікава. Чимало вітчизняних та зарубіжних дослідників займалися проблемою професійної підготовки вчителя, вносячи вагомий внесок у розвиток досліджуваного нами питання. На сьогоднішній день проблемою професійної компетенції вчителя займалися такі науковці: В.А. Адольф, Т.Г. Браже, В.І. Журавльов, С.Б. Єлканова, С.Ю. Ніколаєва, Т.Г. Новикова, В.Г. Редько, В.А. Сказкіна.

Метою статті є здійснити теоретичний аналіз наукової проблеми професійної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови.

Готовність до педагогічної діяльності визначається як характеристика потенційного стану вчителя дотно його професійної діяльності. В цілому, готовність до дії трактується як стан мобілізації всіх психофізичних систем людини, що забезпечують ефективне виконання професійних дій. Під готовністю розуміють озброєність людини необхідними для успішного виконання дій знаннями, вміннями та навичками; нагальну реалізацію програми дій у відповідь на появу визначеного сигналу [4].

Поняття “компетентність” з'явилося у психолого-педагогічній літературі порівняно недавно і не є на сьогоднішній день досить повно дослідженим, воно стає все більш важливим і пріоритетним, все частіше можна зустріти згадування про нього й аналіз його сутності та структури.

За словником іноземних слів “компетентність” визначається як: “володіння знаннями, які дозволяють судити про що-небудь, висловлювати вагому, авторитетну думку”; “поінформованість, обізнаність, авторитетність” [2, с. 54].

У сучасній психолого-педагогічній літературі з проблеми професійної компетентності вчителя існують різні точки зору. Частіше за все дослідники визначають компетентність, як одну із сходинок професіоналізму, тобто як систему знань, умінь, навичок, способів діяльності, психологічних якостей, необхідних вчителю для здійснення педагогічної діяльності, виділяючи в структурі компетентності певний склад компонентів.

Загальна характеристика професійної компетентності свідчить про те, що вона передбачає залучення людини до загального культурного світу цінностей, і саме в цьому просторі людина реалізує себе як спеціаліст, професіонал, тобто “людина, яка володіє не тільки достатнім обсягом знань, умінь і навичок..., але й здатністю до безперервної самоосвіти”. На цих підставах визначається структура педагогічної компетентності, яка містить такі компоненти: знання (культурологічні, педагогічні та інші), педагогічні вміння та навички, здатність до самоосвіти й самовиховання, спроможність отримувати від своєї роботи конкретні стабільні результати, що відповідають загальноприйнятим еталонам, здатність вирішувати творчі завдання [2, с. 25].

На думку інших вчених - основою для конструювання виступають такі поняття, як-то: “кваліфікаційна характеристика”, “модель спеціаліста”, “професіограма вчителя”. У цьому зв'язку автор виокремлює три групи стандартів професіоналізму вчителя. Це рефлексивні стандарти - самооціночні та зовнішньооціночні: відповідність кваліфікаційній характеристиці, володіння технікою інтроспекції й методичної самооцінки через моделювання Я - концепції; професійно-діяльнісна характеристика педагога: володіння педагогічними поняттями, концепціями, закономірностями, основами педагогічної інформатики, педагогічної діагностики, технологією педагогічної творчості, співробітництва з партнерами, управління колективними справами; володіння знаннями про здоровий і розвиваючий спосіб життя, про способи виходу зі стресової ситуації; озброєння кожного педагога засобами соціального та психологічного захисту від впливу несприятливих факторів праці й життєдіяльності.

Неважко помітити, що друга група стандартів відображає зміст професійної компетентності педагога. Щодо першої та третьої групи стандартів, то, на нашу думку, вони виступають як умови для виявлення професійної компетентності. Ряд дослідників визначає професійну компетентність тільки через систему знань, умінь і навичок без урахування мотиваційно-потребної сфери особистості вчителя [1, с. 45].

Кондратюк Т. розглядає професійну компетентність учителя через процесуальні й результативні показники. Так, до перших дослідників включає три блоки – педагогічну діяльність, педагогічне спілкування й особистість учителя. До других – два блоки, це – навчання й навченість, виховання і вихованість. В середині кожного з них науковець визначає об'єктивно необхідні вміння, знання та вимоги до психологічних якостей учителя.

Виходячи з цього, автор тлумачить професійну компетентність, як “обізнаність учителя про знання й вміння та їх нормативні ознаки, що необхідні для виконання цієї праці; володіння психологічними якостями, бажаними для її виконання, реальна професійна діяльність згідно з еталонами та нормами ” [3, с. 36].

Розглядаючи питання про професійну компетентність учителя іноземних мов правомірно сказати про те, що відрізняє саме цього вчителя - це сформована іншомовна комунікативна компетенція.

На думку українських учених-лінгвістів, основними складовими компонентами галузі освіти “Іноземна мова” є три види компетенцій, розгалужених від родового поняття “комунікативна компетенція (іншомовна)”, а саме:

1. Мовленнєва компетенція;
2. Мовна компетенція;
3. Соціокультурна компетенція.

Однак ці види компетенцій, в свою чергу, також включають цілий ряд компетенцій. Мовленнєва компетенція передбачає здатність сприймати й породжувати іншомовні тексти згідно з поставленим чи виниклим комунікативним завданням, яке включає ситуацію спілкування й комунікативний намір. Вона базується на чотирьох видах компетенції: в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Отже, для формування мовленнєвої компетенції повинні бути сформовані мовленнєві вміння в чотирьох видах мовленнєвої діяльності.

Як відомо, мовна (лінгвістична) компетенція передбачає знання системи мови й правил її функціонування при іншомовній комунікації. Мовна компетенція також є інтегративною і включає цілий ряд компетенцій: лексичну, граматичну, фонологічну й орфографічну. Соціокультурна компетенція охоплює такі види компетенцій, як країнознавча і лінгвокраїнознавча. Країнознавча компетенція - це знання історії, географії, економіки, державного устрою, культури країни, мова якої вивчається. Лінгвокраїнознавча - включає в себе знання про основні особливості соціокультурного розвитку країни, мова якої вивчається, на сучасному етапі; вміння підпорядковувати свою мовленнєву поведінку у відповідності з цими особливостями.

На нашу думку, всі зазначені види компетенцій, що входять до складу іншомовної комунікативної компетенції, мають бути сформовані у людей, що вивчають іноземну мову, але оскільки студенти педагогічного вищого закладу освіти є майбутніми вчителями іноземних мов, то в них також повинні бути сформовані й інші компоненти професійної компетентності, необхідні для успішного здійснення педагогічної діяльності.

На думку Бігич О.Б. і її співавторів, професійна компетентність вчителя іноземної мови складається зі спеціальної компетенції (предметні і непередметні знання, які розвивають особистість, тобто знання загальних та основних навчальних дисциплін), технологічної (методичної), управлінської (організаторської, менеджерської) та комунікативної компетенцій. Особливістю комунікативної компетенції автори вважають її органічне входження до складу спеціальної, технологічної та управлінської компетенцій як засобу їх реалізації [1, с.51].

Уїдовсон Г. зазначає, що в майбутнього вчителя іноземних мов повинні бути сформовані такі види компетенцій, як особистісна, яка передбачає усвідомлення значущості ролі вчителя, соціальна (здатність затверджувати статус свого предмета в освітній концепції України), спеціальна, яка, в свою чергу, на думку дослідника, поділяється на мовну (досконале володіння вчителем мовою, його вміння навчити інших) і філологічну компетенції (володіння самими сучасними теоретичними знаннями з культурології) та дидактико-методична, до якої відносяться володіння сучасними принципами комунікативної дидактики, орієнтованої на діяльнісний підхід до мови як інструменту до дії, когнітивний підхід, при якому ученє є суб'єктом учбового процесу, й інтеркультурний підхід [5, с.23].

Як бачимо, при різноманітності компонентів, що дослідники виокремлюють у складі професійної компетентності вчителя іноземних мов, провідною залишається іншомовна

комунікативна компетенція, яка, на наш погляд, тісно пов'язана з усіма іншими компонентами професійної компетентності вчителя іноземних мов. Вчитель повинен бути готовий до роботи з формування в учнів усіх зазначених видів компетенцій. Але для того, щоб здійснити це, у випускника педагогічного вищого закладу освіти повинні бути сформовані усі складові професійної компетентності, що необхідні сучасному вчителю для компетентного виконання професійної діяльності.

Відтак, ми вважаємо, що професійна компетентність вчителя - це інтегральне утворення особистості, яке включає сукупність соціального, полікультурного, аутопсихологічного, когнітивно-технологічного та персонального компонентів, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності з урахуванням специфіки предмета, що викладається.

Список використаних джерел

1. Бігич О. Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи / О. Б. Бігич. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2004. – 278 с.
2. Панова Л.С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова// Наукові записки. – Серія: Філологічні науки. Збірник наукових праць. – 2009. – №81. – С. 141 – 146.
3. Кондратюк Т. Інноваційні технології/ Т Кондратюк. – Харків: Фоліо, 2006. – 355 с.
4. Baron N. C. Always on: language in an online and mobile world / N. C. Baron // Oxford: Oxford University Press. – 2008. – P. 19 – 22
5. Widdowson H. G. Communication and Community. The Pragmatics of ESP / H. G. Widdowson // English for Specific Purposes. – 1998. – No. 17 / 1. – P. 3–14.

References

1. Bigich O. B. (2004), *Metodychna osvita maibutnoho vchytelia inozemnoi movy pochatkovoї shkoly* [Methodological education of the future teacher of foreign language of elementary school]. K.: Publ. center of KNLU, 278 p.
2. Panova L.S., Andriyko I.F., Tezikova S.V. (2009), *Metodyka navchannia inozemnykh mov u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: pidruchnyk* [Methodology of teaching foreign languages in general educational institutions: textbook]. *Scientific notes. – Series: Philological Sciences. Collection of scientific works* №81, pp. 141 – 146.
3. Kondratiuk T. (2006), *Innovatsiini tekhnolohii* [Innovative technologies] Kharkiv: Folio, 355 p.
4. Baron N. C. (2008), *Always on: language in an online and mobile world*, Oxford: Oxford University Press, pp. 19 – 22
5. Widdowson H. G. (1998), *Communication and Community. The Pragmatics of ESP. English for Specific Purposes*, No. 17 / 1, pp. 3–14.